

Б. М. ПОПОВ ТА ПОЧАТКИ ХІРОПТЕРОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

Восени 2001 року виповнилось 60 років з часу видання першої наукової праці про міграції кажанів в Україні. Її автором був Борис Попов. Ім'я цього науковця добре відомо всім хіроптерологам. На жаль, ми майже нічого не знаємо про цю людину як особистість. Ця несправедливість пов'язана із сумною долею цілого покоління українських зоологів, яких жорстоко зачепила Друга світова війна.

Б. Попов працював науковим співробітником Інституту зоології та біології ВУАН, проте його плідна наукова праця була недовгою. Деякі відомості про цього зоолога знаходимо в огляді Василя Абеленцева з колегами, який пише про початок досліджень міграцій кажанів в Україні зусиллями Б. М. Попова від травня 1939 р. Тоді до цієї справи ще студентами залучилися В. Абеленцев, К. Татаринів та інші тепер відомі зоологи. Б. Попов надзвичайно багато працював у полі, про що свідчать як його публікації, так і зразки різноманітних ссавців, що зберігаються у колекції Національного науково-природничого музею НАНУ.

Мені відомо лише п'ять публікацій цього дослідника, від 1931 до 1941 років; дві з них безпосередньо стосуються кажанів [Попов 1936, 1941]. Ці праці та дані з етикеток на зразках, зібраних Б. Поповим (часто спільно з Антоновичем), ще стануть джерелом для відтворення експедиційної діяльності цього зоолога. Користуючись нагодою, хочу зазначити наступне. Переглянувши тисячі зразків у колекціях зоологічних музеїв, я знайшов чимало серйозних помилок і неточностей у визначеннях і супутніх записках багатьох відомих науковців. Проте колекційні зразки Б. Попова – і гризунів, і землерийок і кажанів – надійний матеріал, до того ж унікальний як за таксономією, так і за географією.

В пам'ять про Б. Попова його ім'я викарбовано на меморіальній дошці, встановленій у Національному музеї в знак пошани науковцям, що загинули при обороні Києва в дні фашистської навали. Згадувана в монографіях В. Абеленцева та К. Татарінова праця "Попов, 1940" (без посилань у бібліографії) в бібліотеках відсутня, і очевидно, була лише рукописом. Фундаментальна праця "Ряд рукокрилих, або кажани – Chiroptera", яку видано у першому випуску першого тому "Фауни України", значною мірою ґрунтується на матеріалах Б. Попова, доповнених В. Абеленцевим і виданих від імені цих двох дослідників лише у 1956 р.

- Попов Б. М. Мала рясоніжка на Київщині // Український мисливець і рибалка. – 1931. – № 7.
Попов Б. М. Поширення Лейслерової вечерниці в УРСР. Знахідки лісової мишівки в межах УРСР // Збірник праць Зоологічного музею АНУ. – Київ, 1936. – № 18.
Попов Б. М. Мамологічні замітки. Про нові місця знахідок лісової мишівки в Україні // Збірник праць зоологічного музею АН УРСР. – 1939. – N 21.
Попов Б. М. К вопросу о географическом распространении некоторых мелких млекопитающих в УССР // Зоологический журнал. – 1939. – Том 18, выпуск 2.
Попов Б. М. О сезонных миграциях летучих мышей // Природа. – 1941. – № 2. – С. 87–90.
Абеленцев В. І., Попов Б. М. Ряд рукокрилих, або кажани – Chiroptera // Фауна України. Київ: Видво АН УРСР, 1956. – Том 1: Ссавці, випуск 1. – С. 229–446.

Гор Загороднюк